

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΩΝ

ΑΠΟ Τ' ΑΠΟΜΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΑΡΑΣ ΜΠΕΡΝΑΡ

Ι'. Αφίσαμε στο προηγούμενο φύλλο τη Σάρα Μπέρναρ στο σημείο εκείνο...

«Έτσι είναι από πέντε μέρες, συνεχίζει η μεγάλη καλλιτέχνης, η άδεια μου από τη «Γαλλική Κομωδία» τελειώνει. Πες πέντε λοιπόν αυτές ημέρες τις πέρασα χωρίς να κάνω απολύτως τίποτε. Από το πρωί ως το βράδυ καθόμουν σ' ένα κομμάτι βράχο του απότομου άκρωτηρίου Ράς και κοιτάζα την άπειρη και άγρια θάλασσα που απλωνόταν μπροστά μου. Ο βόρσος αυτός ξαναομοίωσέ με μάλιστα «Η πολυθρόνα της Σάρας Μπέρναρ» και από τότε πολλοί ξένοι περιηγείται που περνούν από το Ράς, τηγνάνουν και καθόντας σ' αυτόν.

Μόλις η άδεια μου τελείωσε, ξαναγύρισα στο Παρίσι. Μά επειδή ήμουν πολύ αδύνατη ακόμα, μόλις κατά τα μέσα του Δεκεμβρίου μπόρεσα να ξαναπαίξω μερικά παλαιά έργα του ρεπερτορίου μου. Έτσι είχα άρχισα πάλι να νευριάζω, γιατί δεν μου έδιναν να δημιουργήσω κανένα καινούργιο ρόλο.

Μία μέρα, ο διευθυντής της «Γαλλικής Κομωδίας» κ. Περγρέν, ήθε και με βρήκε στο σπίτι μου, όπου εξακολουθούσα να καταπινομα με τη γλαυκίη. Στην αρχή είπα διάφορα φιλικούς για τις προτιμήσεις μου, γιατί με παρακάλεσε να του κάνω και τη δική του προσημείωση και στο τέλος, τυχαίως δήθεν, με πρότεινε να είχα μελετήσει ποτέ το ρόλο της «Φαίδρας» του Ρακίνα. Ο ρόλος αυτός μου φαινόταν καταλληλότερος και δυσκολώτατος. Έν τούτοις, τον είχα μελετήσει κάποτε έτσι και γούστο.

—Ναι, απάντησα στον Περγρέν. Σέρω το ρόλο της Φαίδρας. Μά μου φαίνεται πως αν αποχρησθώ να τον παίξω μία μέρα, θα πεθάνω από το φόβο μου.

Ο Περγρέν χαμογέλασε αινιγματικά και μου είπε, φιλονίκτας μου το χέρι —γιατί ήταν πολύ ευγενής :

—Μελετήσατε τον... Μου φαίνεται πως θα τον παίξετε...

Πράγματι, έπειτ' από όχτω ημέρες, ο Περγρέν με προσκάλεσε στο γραφείο του και μου άνηγγειλε, ότι στις 21 Δεκεμβρίου, επί τη εισαγωγή των εορτών του Ρακίνα, η «Γαλλική Κομωδία» θ' ανέβαζε τη «Φαίδρα» με πρωταγωνίστρια εμένα.

Μόλις το άκουσα αυτό, λίγο έλειψε να πέσω κάτω.

Βγαίνοντας άπ' το γραφείο του Περγρέν, έπεσα επάνω στο μεγάλο καλλιτέχνη Ρενέ. Του άνηγγειλα την μουβέντα μου με τον διευθυντή και του άνεκάλισα την αγωνία μου.

—Μά όχι!... Όχι!... μου απάντησε έκείνος. Δεν πρέπει να φοβάσαι. Σέρω έν των προτέρων ότι θα τ' άργάλετε πέρα με το παραπάνω στον δύσκολο αυτό ρόλο κ' ότι θα ένθουσιάζετε το Κοινόν...

Στις 21 Δεκεμβρίου, που θα δινόταν η προεμέρα, όλοι σχεδόν οι Παρισίνοι που άγαπούσαν το θέατρο, είχαν περιανλώσει τη «Γαλλική Κομωδία». Η κοσμοπολιμυρία ήταν τόση, ώστε τα ταμεία του θεάτρου έζυλευσαν από το μεσημέρι και περισσότεροι από δύο χιλιάδες θεατάί έμειναν χωρίς εισιτήρια. Μόλις μου τ' άνηγγειλαν ό' αυτά, άρχισα κυριολεκτικώς να τρέμω...

Του κάλεσα ο Ρενέ προσπαθούσε να μ' ένισχύσει, λέγοντάς μου :

—Έλα... Έλα!... Κάνε θάρρος και μη φοβάσαι... Ένώ είσαι άλλοσε το χαϊδεμένο παιδί του Κοινού, το όποιο και να μη σταθής στο ύψος του ρόλου σου, δεν θα σ' αποδοκιμάσει...

Μά π'ά λόγια του αυτά, άντι να μ' ένθαρρύνουν, μ' έκαναν ν' απογοητευθώ ακόμα περισσότερο. Θ'ά έννοια τον έκανό μου π'ό δικαίό, αν ήξερα ότι το Κοινόν ερχόταν προκατειμμένο έναντίον μου και όχι μ' εινωικές διαθέσεις.

Άρχισα τότε να κλαίω σαν παιδίνα. Άμείσως φώναξαν τον Περγρέν, ο οποίος έκοψε σ'τα μπροστά μου για να με παρηγορήσει. «Έπειτα άρχισε ο ίδιος να με πουντήρει, μά μου έβαζε τόση άφοβη πολιτρία, ώστε για μά στιγμή με τύφλωσε και μ' έταξε.

Έντομεταξύ, όλοι οι ήθοσοι τ'ής «Γαλλικής Κομωδίας» είχαν μαζευτεί στην πόρτα του καμαριού μου κ' έμπαιναν μέσα ένας-ένας, για να μου δώσουν θάρρος. Ο Μοντέ Σουλιό μάλιστα, ο όποι-

ος θα πρωταγωνιστούσε μαζί μου στο ίδιο έργο, παίζοντας το ρόλο του 'Ιππολύτου, μου είπε :

—Την περασμένη νύχτα είδα ένα περίεργο όνειρο. Είδα πως παίξαμε τη «Φαίδρα» κ' ότι μ'ας σ'αφύριξαν και μ'ας άπεδοκιμάσαν. Καθώς ξέρετε όμως, άπ' ό,τι βλέπουμε στα όνειρα, στην πραγματικότητα συμβαίνει το αντίθετο...

Και έτροσθήσα, φωνάζοντας :

—Έ, λοιπόν, άποψη θ'ά έχουμε τραστία έπιτυχία!

Πράγματι, παρ' όλοσ τους φόβους μου, έσημείωσα έκείνο το βράδυ έναν άπ' τους μεγαλειότερους μου θριαμβούς. Επί πολλές ημέρες κατόπιν άνηγοισα ακόμα σ' αυτό άπό μου ή μουδότερος έπεφυγμής των θεατών. Έπίσης και ο τύπος την άλλη μέρα έγραφε μ' ένθουσιάζω για μένα.

Μετά τον θριαμβό μου αυτό, άρχισαν πάλι να μου δώσουν καινούργιο ρόλο. Έτσι έμεινα άεργη και περνούσα όλο τον καιρό μου έπαύλετοντας την οικοδόμησι ενός χωροτάμενου μεγάρου, το όποιο έκτις στη γωνία της λεοφόρου ντε Βιλλέ και της οδού Φορτυν.

Πρό όλίγου καιρού, μά άδελφή της γιαγιάς μου που άφησε μία σημαντική περιουσία. Έτσι μπόρεσα ν' αγοράσω ένα ακρόατο και επειδή το όνειρό μου ήταν ν' άποκτηθώ ένα όρασι όπια, άρχισα να το κτίζω. Ο γυμναστής του σιναιδείου μου Ρενέ, ένας άρχιτέκτων πούλ της μόδας, κατασκεύασε έπειτ' από λίγο καιρό, ένα πούλως τάξιος μέγαρο.

Έπειτα δεν με διασκέδαζε περισσότερο, παρ' ν' άνεβαίνο από τ'α χαράματα μαζί του στις σκαλιές των χωσιών και στη στέγη. Απονονούσα έτσι τις θεατρικές μου στενωφούς και δεν άνειρευόμουν τίποτε άλλο, παρ' ν' ήμουν ένας άρχιτέκτων.

Έπειτα, όταν το κτίριο τελείωσε, άρχισε ή διακόσμηση του. Και διατινούσα όλες μου τίς δυνάμεις, βοηθώντας τους φίλους μου ζωγράφους, οι όποιοι έκαναν όρασις τοιχογραφίας στα διάφορα δωμάτια. Οι ζωγράφοι αυτοί ήσαν ο Κλαίεν, ο Ντοϊς, ο Πιζάρ, ο Μπυτέν, ο Παρό και ο άρχιτέκτων Έσκαλιέ, ο όποιος ήταν και ζωγράφος με μεγάλο ταλέντο.

Θημάκι μάλιστα μά φάρα που σάφαισα τότε σέ μία συγγενή μου, τη θεά Πάτσι, ή όποία είχε ρθει για λίγες μέρες από Παρίσι άπ' την πατρίδα της την 'Ολλανδία. Η θεά μου αυτή είχε καταλήσει από σπύτη της μητέρας μου και μά μέρα την προσκάλεσα σέ γεύμα στο σπίτι μου.

Την ώρα που ή θεά μου έτρωπε πέντε από τους φίλους μου τους ζωγράφους δούλευαν επάνω στις σκαλιές. Έγώ πάλι, για να σκαφοαλώνω π'ό εύκολα στις σκαλιές, φορούσα άνδρικό κοστούμι. Η θεά μου, βλέποντάς με έτσι, πειράχτηκε τρομερά και μου έκανε την παρατήρηση. Έπειτα, βλέποντάς με να φέρομαι με οικειότητα στους ζωγράφους, τους όποιους περιούσε για σοφιστήδες, με παρατήρησε για δεύτερη φορά. Μά λίγο έλειψε ή φτωχή να λιποθυμήσει, όταν, καθώς έσημιασε το μεσημέρι, με είδε να καθόμια στο πάνο και να τραγουδού, ακομπαλιάρώντας το μύνη μου, το ακάλυπτο τραγούδι, το όποιο είχαν αυτοσχεδιάσει οι ζωγράφοι μου και το είχε διαρθώσει ο Φρανσουά Κοπτε :

Έμπρός, φίλοι μου ζωγράφοι, παρατήσατε τ'α πιπέλλα! Βάλτε τ'α καλά σας ρούχα και γενηθεί όλοι τρέλλα... Ντίγκ!... Ντίγκ!... Ντίγκ!... Ντάν! Μεσημέρι!... Μεσημέρι!... Έ καμμένα π'ος χυτάρι! Σ'ας κούραστηκε το χέρι! Το θροσάτο στην κατασάρδα, το ψητό πάνω στη σάρα, είνε έτοιμα π'ά όλα, σ'ας προσιέμουν με λαχτάρα!

Η Σάρα Μπέρναρ

ΟΥΓΓΡΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥ Μ. JOKAY

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΖΗΤΙΑΝΟΣ

ΟΝ λέγανε Φράτζ. Όταν ζούσε ο πατέρας του, ήταν κατωκός και δούλευε σε μία κωρβέτα, που βούλιαζε στο Δουνάβη και παράσχεσε δίο το πλήρωμα στα σκαπάνια βάρη του ποταμού.

Η μητέρα του, μία φτωχή πλύστρα, έκτος από την ημέρα, εργαζόταν και τη νύχτα, για να μπορέσει να τον μεγαλώσει. Γιατί ο Φράτζ ήταν τότε μόλις τεσσάρων χρόνων. Μά δεν μπόρεσε, ή δυστυχισμένη, ν' ανέβξει πολὺν καιρό σε τόσοους κόπους, κ' έσπευ' από κάμποσο διάστημα άφρόσφησε, πέθανε και πήγε ν' ανάμειχθει τόν άνδρα της.

Καθώς γύριζε άπ' τό νεκροταφείο μονάχος του, ο μικρός Φράτζ, όρφανός παιδί, άρχισε νά συλλογίζεται περί τούτου :

— Ποιός θά με λήη τώρα άγαπημένο του άγοράκι ; Ποιός θά μου δίνη νά τρώω ; Ποιός θά μου καθάρηξη τά φροβιμάτα μου, όταν θάχουν λερωθή ; Ποιός θά με παρηγορή στά γόνυτά του γιά νά με χαϊδέη ; Ποιός θά με βάρη κάθε βράδυ στό μικρό κρεββάτιά μου και θά με φιλή, λέγοντάς μου : «— Κομμάρι, άγαπημένο μου παιδάκι !...»

Βυθισμένος στίς σκοτεινές αυτές σκέψεις, ο μικρός όρφανός γύριζε βαθιά λυπημένος μέσα στούς δρόμους, κιντάζοντας νά δή άν μέσα σ' όλους έκείνους τούς διαβάτες βρισκόταν κανένας πού νάμουαζε μέ τόν πατέρα του και πού νά μπορούσε νά του μιλήσει, νά του ζητήσει λίγο ψωμί.

Τού κάκου όμως... Κανένας άπ' τούς βιαστικούς έκείνους διαβάτες δέν έβρισξε μέ τόν πατέρα του και κανένας δέν έδινε σημασία στόν μικρόν αυτόν άλητη, πού δέν άποφάσχε νά ζητανένη διαφορά.

Κι' έτσι ο μικρός όρφανός θά πέθανε χωρίς άλλο από την πείνα, άν δέν τόν σπλαχνίζονταν τέλλος μία μανάβισσα πού είχε τό μανάβιό της στό βιταφιο, μπρός σέ μία πόρτα.

Στήν άρχή ή μανάβισσα, βλέποντάς τον νά στέκεται άκίνητος κοντά στά κοφίνια μέ τά φρούτα, νόμισε πώς παραφύλαγε γιά νά της κλέψη κανένα μήλο, κανένα πορτοκάλι...

— Άμα όμως βράδινε κ' είδε πώς ο μικρός έσπευε ακόμα έκει, χωρίς ν' άρπάξει τίποτε άπ' τήν προμήμιατά της, τόν φώναξε, τούθωσε ένα μήλο και τού έδωκε :

— Πήγανε τώρα κοντά στή μητέρα σου... — Ο μικρός, σσηθηθιμένος πάντα νά υπακούη, δέν έφρεσε καμιά αντίρρηση και, χωρίς νά πει τίποτε, τράβηξε γιά τήν παλιά του κατοικία. Μά είχε σκοτεινάσει πια κ' όλες ή πόρτες ήσαν κλειστές. Δέν είχε πια σπίτι, δέν είχε στέγη, δέν

Ντίγκ !... Ντίγκ !... Ντίγκ !... Ντάν !
Μεσημέρι !... Μεσημέρι !...
— Η κομπάνες πώς βροντάν !...
— Έμπρός, κύριοι, στό τραπέζι !...
— Έμπρός, κύριοι ζωγράφοι, ή νεράβια σας σάς παίζει πάνω και σάς τραγουδάει νά περάσει στό τραπέζι !...
Ντίγκ !... Ντίγκ !... Ντίγκ !... Ντάν !
Κάντε γρήγορα, κύριοι μου, γιατί, άν άργήσει λίγο, θά κρούση τό φαί μου...

Μόλις τελείωσε τό τραγούδι μου, άνέβηκα στήν κάμαρά μου γιά νά κάνω τήν τουαλέτα μου γιά τό τραπέζι, ή θειά μου πού μ' άκούουθιχε, πού είπε τότε :

— Πρώς Θεού, παιδί μου, τί τρέλλο σ' έπιασε και θέλεις νά με κάνης νά φάω μαζί μ' αυτούς τούς σοφρατζήδες ; Μονάχα τού μέσο στό Παρισι θά μπορούσες νά κάνης ένα τέτοιο πράγμα.

— Ήσυχάζατε, θεία μου, τής άπάντησα.

Και, χωρίς νά προσθέσω τίποτε άλλο, τήν παρέσφα στην τραπέζια.

— Έξει, οι πέντε ζωγράφοι, οι όποιοι είχαν βγάλει τά φουχα τους και φρανόντισαν τώρα γεννά κομμάτια νεύ, χαρτέθησαν σοβαρά τή θειά μου, ή όποία στήν άρχή δέν τούς αναγνώρισε. — Έξαφνα όμως στή μέση πού γεμάτους φώναζε :

— Μά αυτοί δέν έβλε ο σοφρατζήδες σου ;
Οι πέντε ζωγράφοι σπρώθησαν και τή χαϊρέτησαν πάλι.

Τότε ή φτωχή μου θειά κατάλαβε τήν πλάνη της κ' έξω φρενάβ γιά τόν εαυτό της, γιατί τούς είχε φερθεί περιφρονητικά, δέν ήξερε μέ πού τρώπο νά τούς ζητήσει συγγνώμη.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Η συνέχεια.

είχε κανέναν στόν κόσμο. Κανένα..., κανένα !...

Κανένα πού νά τον χαϊρέη, κανένα πού νά του στροφή τό μικρό του ζεστό κρεββάτιά, όπως ή μανούλα του. Ζάρφωσε λοιπόν στή γωνιά μιάς μεγάλης πόρτας κ' άποκοιμήθηκε, κλειγόντας μέ παράσχο.

— Ο όρμητικός βοριάς πού φουσιέσε όλονυχτίς, τόν έξυπνεσε πολλές φορές ώς τό πρωί. Και κάθε φορά πού ξυπνούσε, άκουμπούσε τά μικρά μελωδικά κένη τού χέρια πάνω στά κρούα σκαπάνια και φηθιούσε :

— Μητέρα, άγαπημένη μου μητέρα !...

Τήν άλλη μέρα ξαναπήγε και σπάθησε πάλι στό φτωχικό μανάβιο κ' ή μανάβισσα, βλέποντάς τον τόσο θλιμένο, τού έδωσε ακόμα κάτι γιά νά φάη. Τό ίδιο έκανε και τή δεύτερη μέρα, άλλα τήν τρίτη βόησε τό μανάβιο κλειστό.

Οι διαβάτες πηγαυσόφρονταν στό δρόμο βιαστικοί κ' άδιάφοροι, μελωδία και χαρούμενοι και μόνον ή καλή μανάβισσα δέν φρανόνταν.

— Η φληή του μικρού ήταν μεγάλη, άλλα δέν τού μούσε νά μιλήσει σέ κανέναν από τούς μεγάλους κυρίους πού περνούσαν. Έπ' τέλους τράβηξε κοντά σ' ένα ζητιάνο, πού τού έβλεπε τό δεξί πόδι, και τόν ρώτησε άν θά σχόταν ή πονετική εκείνη γυναικα.

— Όχι, παιδί μου, δέν θά ρθή σήμερα, τού άποκόηθηκε ο ζητιάνος. Σήμερα έχωμε γιωρτή και τά μαγαζιά ενε κλειστά. Σήμερα γεννήθηκε ο Χριστός κ' όλοι οι άνθρωποι πάν στην έκκλησία...

— Έτσι νά μωρθεσω νά μω κ' έγώ μέσα στην έκκλησία, σκέφτηκε ο μικρός όρφανός.

Και πραγματικά, καθόρθωσε νά ζωδή μέσα στόν ώραίο μαριμαρόχιστο ναό πού ήταν λίγο πύ κάτο, στόν ίδιο δρόμο.

Μέσα στήν εκκλησία, πού λαοκοπούσε από τά φρούτα, κανένας δέν τόν ζήγωσε γιά νά τού πη νά φηγή ή νά τόν ρωτήη τί γύρωσε εκεί. Τόν άφτραν κ' αυτόν μέσα στό πλήθος τών πιστών και άκουσε, χωρίς νά τόν ενόχλησούν, τούς ώροίους ψαλμούς, πού τού φρανόνταν πώς έχοχόντισαν ψηλά άπ' τόν ούρανό.

Οι ψαλμοί έπαραν σέ λίγο κ' ένας σεβάσιμος γέρος μίλησε γιά τό Χριστό κ' έλεγε πώς γεννήθηκε σ' ένα σταύλο, άνάμεισε στούς τοπάνηδες και πώς άγαπούσε όλους τούς πονεμένους και πού πάντων τά μικρά παιδιά.

— Ο μικρός όρφανός άκούγιε μ' άνοιχτό στόμα τήν έμλία του γέρου, άλλα σέ λίγο ήσυχώσε νά λειτουργία τελείωσε κ' όλοι βγήκαν έξω. Η εκκλησία κλεισθηκε... Κι' ο μικρός Φράτζ, μιν έχοντας πια πού νά πη, τριγύριζε στούς δρόμους, έχρημος και μόνυχος, λυπημένος τά παραμένους... Γύριζε, γύριζε νηστικός κ' έξαντημένος ως πού νήχισσε...

Τά παρθένα τών σπατιών ήσαν τώρα δια φωτισμένα και τά καταστήματα στολισμένα μέ ώραία έλάτια, γεμάτα πολύχρωμα παιχνιδία...

Μεγάλα κεριά φώτιζαν τά ζαχαροπιά, τά χουσκόμενα καρφία και τίς μικρές κοϊνές, όπου άναπαύονταν ο μικρός Ήρσο, ο Ήρσο πού τόν έφύλαγαν όλόγρη άγγελούδια από ζάχαρη.

— Ο Φράτζ, σιαμαιοσέσε κάθε τόσο μπρός στά θαμνίσια αυτά παιχνιδία και δέν μπορούσε νά ξεκολληή τά μάτια του από πάνω τους. Και κάθε λίγο και λιγάκι έβλεπε νά μπιάνουν μέσ' στά καταστήματα καινοτήμενες κινάδες. — Αγόραζαν χαρούμενες και γελαστές τά ώραία εκείνα πράγματα, τά όποια θά χάριζαν δίχως άλλο στά παιδιά τους και φεύγανε.

— Πόσο ενε όμορφη ή γιωρτή του μικρού Χριστού ! συλλογίστηκε λυπημένα ο Φράτζ. Μονάχα νά μιν έκανε τόσο παιδί καριό ! Πόσο ώραία θάταν άν βρισκόμουν κοντά στή φτωιά, πάνω στά γόνυα τής μητέρας μου, άκούγοντας έξω τόν άνεμο νά σφουρίζη ! Γιά όποιον δέν έχει στέγη νά κερφή, πούσο φοβερός ενε ο βοριάς, Θεέ μου !...

Τράβηξε ύστερα ο μικρός όρφανός πρής τήν κοντινή εκκλησία, γονάτισε στό κατώφλι της και προσευχήθηκε :

— Άγαπημένο μου μικρό Ήρσο, έσύ πού άγαπάς τόσο πολύ τά παιδάκια, άν χρειάζεσαι κανένα μικρό ύπηρέτη, σαν έμένα, γιά τό σπίτι σου, πάρε με, πάρε με μαζί σου...

— Ο Χριστός άκουσε τήν προσευχή του παιδιού πού ύψώθηκε άδολή ως τό θρόνο του και τό πήρε τήν ίδια νύχτα στό βασίλειό του.

— Ο μικρός όρφανός κοιμήθηκε πάνω στή γη, γιά νά ξεπυθή τήν άλλη μέρα ψηλά στόν ούρανό, κοντά σ' άγγελούδια και στή μητέρα του...

ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ

Ο Μότσαρτ σε μικρή ηλικία.

MAURICE JOKAY